

หน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษา: การเสริมสร้างความพร้อม ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน

Functions of the State in Education: Enhancing Student Readiness for Online Learning

ปีนบุญญา ลำมะนา¹

Pinbunya Lammana²

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งสู่สังคมแบบดิจิทัล ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด 19 (Covid-19) ส่งผลให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในด้านศึกษาแบบปกติใหม่ (New Normal) โดยบรรดาสถานศึกษาจะต้องนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาใช้ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้เรียนที่ไม่มีความพร้อม ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพจนอาจทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่ตามกฎหมายของรัฐที่จะต้องดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนความพร้อมในการเรียนออนไลน์ของนักเรียนด้วย โดยแบ่งประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐเป็น 4 ประการ ได้แก่ การจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การสร้างความตระหนักรู้ถึงการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม และการจัดให้มีระบบการควบคุมดูแลโดยครูผู้สอน ทั้งนี้

¹อาจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด,

E-mail: pinbunya.1144@gmail.com

²Lecturer, Laws Program, Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

ก็เพื่อให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาออนไลน์ได้อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: การศึกษา, สิทธิในการได้รับการศึกษา, การเรียนการสอนออนไลน์

Abstract

The change of current Thai society focused on digital society and the outbreak of coronavirus disease (COVID-19) brings about a new normal in education, therefore, an online learning platform is applied nationwide. The dramatical change of this learning style affects some underprivileged learners who lack of readiness to access to the quality education. This disadvantage increases more education inequality. The objective of this article is to study legal functions of the state to provide quality and equal education, including promoting and encouraging student readiness for online learning. The study on the state functions is divided into 4 topics: facilitating electronic devices, providing the internet, enhancing digital literacy awareness, and control system by teachers, to support all students to access online learning effectively and equally.

Keywords: Education, Right to Education, Online Learning

บทนำ

หน้าที่ในการจัดการศึกษาของรัฐเป็นไปตามกฎหมายและแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาระดับสำคัญ อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยรัฐมีหน้าที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่บุคคลทุกคน เด็กทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนและระดมทรัพยากรเพื่อใช้สำหรับการจัดการศึกษา อีกทั้ง การจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมถึงการส่งเสริม พัฒนาและให้มีระบบติดตามประมวลผล ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างเป็นคุณภาพ และมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ที่ได้กำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีมาตรฐาน ตอบสนองและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัต และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างทั่วถึง โดยผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม รูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบัน จึงได้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือการศึกษาค้นคว้าเพิ่มนอกชั้นเรียน

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด 19 (Covid-19) ได้ส่งกระทบต่อประชาชนทั่วโลกทำให้มนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิต ในส่วนของรัฐบาลไทยก็ได้ดำเนินมาตรการทางกฎหมายต่างๆ อย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันและหยุดยั้งการแพร่ระบาด มาตรการด้านการศึกษาที่รัฐได้ดำเนินการ คือ การประกาศเลื่อนการเปิดเรียน ของสถานศึกษาในสังกัดและกำกับของกระทรวงศึกษาธิการและให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ฉุกเฉินสืบเนื่องจากการระบาดของไวรัส ประกาศฉบับดังกล่าวส่งผลให้สถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งเตรียมความพร้อมในการปรับเปลี่ยนวิธีการและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์โดยมีแนวโน้มที่จะให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น การแพร่ระบาดของโรคจึงเป็นแรงกระตุ้นให้รัฐต้องเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากเดิมไปสู่การเรียนการสอนออนไลน์ให้

เร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีว่าระบบการศึกษาในประเทศไทยนั้นมีปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพการศึกษา การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากเดิมมาเป็นรูปแบบออนไลน์โดยที่ผู้เรียนยังไม่มีความพร้อมจะส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการศึกษาของประเทศในวงกว้าง และอาจทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศมีมากขึ้น หลังจากที่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ทำให้มีการทดสอบระบบการเรียนออนไลน์ก่อนกำหนดเวลาเปิดเทอม ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2563 ก็พบปัญหาหลายประการ เช่น ผู้เรียนยังขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน การไม่สามารถเข้าถึงและใช้เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ ยกตัวอย่างเช่น กรณีของครูเต๋และน้องเก้า ที่คุณครูผู้สอนพยายามติดต่อพูดคุยกับ ด.ช.เก้า ซึ่งเป็นนักเรียนของตน โดยครูได้สอบถามถึงความพร้อมในการเรียนออนไลน์ พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้เรียนทราบว่าครูจะทำการสอนด้วยการถ่ายทอดสด แต่เมื่อครูถามนักเรียนว่ากินข้าวหรือยัง นักเรียนกลับตอบว่าตนยังไม่ได้กินข้าวเพราะไม่มีข้าว พร้อมมีเสียงสะท้อนเป็นระยะ ครูจึงบอกว่าตนจะหาข้าวไปให้แต่ให้คุยกับครูก่อน การพูดคุยกับนักเรียนทำให้คุณครูทราบว่า ที่บ้านของนักเรียนไม่มีโทรทัศน์และไม่มีอินเทอร์เน็ต (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

สถานการณ์ดังกล่าวนี้เป็นสิ่งสะท้อนได้เป็นอย่างดีว่า การจัดการศึกษาในรูปแบบการเรียนออนไลน์โดยรัฐยังคงมีปัญหา แม้กฎหมายจะกำหนดให้เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และภาคส่วนต่างๆ ในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการระดมทุนและทรัพยากร รวมถึงการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการศึกษา อันเป็นการวางแผนการจัดการศึกษาที่เปิดให้ทุกคนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติก็ตาม แต่ภายใต้สถานการณ์โรคระบาด และภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างมาก ทั้งการปิดภาคเรียนในระยะยาว ก็ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถเตรียมพร้อม เพื่อจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการเรียนออนไลน์ของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง การให้สถานศึกษานำรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์มาใช้มากขึ้น โดยที่ผู้เรียนยังขาดความพร้อมและขาดแคลนปัจจัยสำคัญต่างๆ จึงยิ่งเป็นการเพิ่มปัญหาและลดทอนสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน ทั้งนี้ เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าสังคมไทยต้องเผชิญกับ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคุณภาพด้านการจัดการศึกษา การกำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนออนไลน์ จึงเป็นการผลักภาระให้แก่ผู้เรียนรวมถึงผู้ปกครองมากเกินไป ผู้เรียนมีฐานะยากจนย่อมจะได้รับผลกระทบอย่างมาก ในขณะที่สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ในแต่ละพื้นที่ก็มีความสามารถในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการสอนออนไลน์ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัย และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพสูง ซึ่งอุปกรณ์แต่ละอย่างนั้นล้วนมีมูลค่าสูงสภาพเช่นนี้ นอกจากจะตอกย้ำถึงช่องว่างแห่งความเหลื่อมล้ำของทางด้านรายได้ของประชาชนแล้ว ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการจัดการศึกษาของรัฐ ที่ไม่สามารถจัดการให้บุคคลทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานได้อย่างทั่วถึงได้ และอาจร้ายแรงถึงขั้นทำให้ผู้เรียนหลายคนหมดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและต้องหยุดเรียน หรือที่เรียกว่า “การหลุดขอบ” โดยเฉพาะ กลุ่ม คนยากจน ที่เข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์พื้นฐาน แม้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะประกาศว่า ในการทดลองเรียนออนไลน์ทั่วประเทศ นักเรียนจะได้ดูกันครบทุกครอบครัวเพราะจะสอนผ่านระบบทางไกลผ่านดาวเทียม หรือผ่านทาง DLTV สำหรับชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ช่องสัญญาณ 17 ช่อง หรือเรียนผ่านลิงก์ในอินเทอร์เน็ตก็ตาม (โพสตุเตย์, 2563) บทความนี้จึงมุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่ตามกฎหมายของรัฐที่จะต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม รวมถึงการเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนแบบออนไลน์ โดยนำเสนอผ่านรายงานสถิติต่างๆ ที่สะท้อนถึงความพร้อมในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน โดยแบ่งประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐเป็น 4 ประการ ได้แก่ การจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การสร้างความตระหนักรู้ถึงการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาออนไลน์ได้อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมกัน

หน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การพัฒนากระบวนการศึกษาไทยเป็นสิ่งที่ทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด และทุกรัฐบาลก็ได้พยายามแก้ไขและพัฒนากระบวนการมาเป็นลำดับ ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนพอสมควรสำคัญได้ ดังนี้

1. หมวด 4 ว่าด้วยหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ในมาตรา 50 กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่จะต้องเข้ารับการศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ

2. หมวด 5 ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

3. หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 กำหนดให้รัฐบาลต้องดำเนินการเพื่อปฏิรูปประเทศในด้านการศึกษา โดยจะต้องจัดให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษาของประเทศไทยเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาแก่ทุกคนอย่างเสมอภาคกัน โดยให้ครอบครัว ชุมชนและองค์กรและสถาบันสังคมอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

หน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขึ้น ในหมวดที่ 9 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้รัฐจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดสรรคลื่นความถี่และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม
3. ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในโอกาสแรกที่ได้ทำ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

4. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

5. ให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว เพื่อการพัฒนาคนและสังคม ทั้งนี้ ในการจัดให้มีทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่เพียงพอและเหมาะสม รัฐจะต้องดำเนินการจัดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาตามบทบัญญัติ ในหมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ในกรณีของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นให้ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

2. จัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา

3. จัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นตามความเหมาะสมและความจำเป็น

4. ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักการศึกษา

แนวการจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การจัดให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของรัฐ โดยรัฐจะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา ด้วยการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคม อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของบุคคลบางกลุ่ม เช่น สถานศึกษา ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม โดยจะต้องไม่เป็นการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายมากเกินไปจนเกินสมควร

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีหน้าที่ในการพิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ และด้วยเหตุที่แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิม (ปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559) ได้สิ้นสุดลง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปี และมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นกรอบแนวทางอันเป็นเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมีมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึง โอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยพิจารณาบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

ดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0

วิสัยทัศน์ของกรอบแนวคิดแผนการศึกษาแห่งชาติ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ

3. เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) และเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations)

เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) โดย 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์

(Cross – Cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) 5 ประการ ซึ่งมีตัวชี้วัดเพื่อการบรรลุเป้าหมาย 53 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย เป้าหมายและตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ประชากรกลุ่มอายุ 6-14 ปีทุกคนได้เข้าเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าที่รัฐต้องจัดให้ฟรีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพหรือบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมทุกคน และประชากรวัยแรงงานมีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็นต้น

2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา 15 ปี เป็นต้น

3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปเพิ่มขึ้น และคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ของนักเรียนอายุ 15 ปีสูงขึ้น เป็นต้น

4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ร้อยละของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลดลง มีระบบการบริหารงานบุคคล ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐาน รวมทั้งมีกลไกส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา เป็นต้น

5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษาดีขึ้น สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียนสามัญศึกษา และจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับ 200 อันดับแรกของโลกเพิ่มขึ้น เป็นต้น

วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปัจจุบันนั้น สะท้อนให้เห็นว่ารัฐมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งยังสอดคล้องกับบริบททั้งภายในประเทศและระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเน้นให้ทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยกระบวนการพัฒนาผู้เรียนที่มีความทันสมัย เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐาน รวมถึงการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีให้แก่ผู้เรียน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์

การเรียนการสอนออนไลน์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้วยอาศัยการใช้สื่อและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความทันสมัยมาประกอบ จากการศึกษาพบว่า มีผู้ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์ ไว้ดังนี้

กฤษณา ลิกขมาน (2554) กล่าวว่า การเรียนการสอนออนไลน์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการออกแบบการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน จัดการเรียนการสอนตามหลักทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา การถ่ายทอด

ความรู้ การนำเสนอเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือ ซึ่งในปัจจุบันเน้นไปที่การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลาเนื้อหาบทเรียนของอีเลิร์นนิ่งจะอยู่ในรูปแบบสื่อผสมอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Multimedia) ซึ่งออกแบบไว้ในลักษณะซอฟต์แวร์รายวิชา (Courseware) ประกอบด้วยสื่อผสม ได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และที่สำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถตอบโต้กับบทเรียนและผู้สอนได้ การบริหารจัดการอีเลิร์นนิ่งใช้ซอฟต์แวร์ประเภทบริหารจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการอย่างอัตโนมัติเกือบทุกขั้นตอนแทนการปฏิบัติด้วยมือตั้งแต่ขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนจนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน

อาณัติ รัตนธิรกุล (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า E-Learning ย่อมาจากคำว่า Electronic Learning เป็นการเรียนการสอนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง, โทรศัพท์, ซีดีรอม/ดีวีดีรอม, เครือข่ายอินเทอร์เน็ต, เครือข่ายเอ็กซ์ทราเน็ต, เครือข่ายอินทราเน็ต, ดาวเทียม, โทรศัพท์มือถือ, เครื่องพีดีเอ หรืออุปกรณ์ไร้สายต่างๆ โดยที่ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้ตาม อริยาศัยได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านทางหน้าเว็บไซต์ในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย ไม่ว่าจะเป็น ข้อความ เสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และวิดีโอ อีกทั้งผู้ใช้งานสามารถทำการโต้ตอบได้เหมือน การนั่งเรียนในห้องเรียนปกติ นับเป็นการลดช่องว่างทางการศึกษาอย่างแท้จริงทำให้ทุกคนสามารถเข้าเรียนรู้ได้เท่าเทียมกันตลอด 24 ชั่วโมง

ปัทมา นพรัตน์ (2548) กล่าวว่า การเรียนการสอนออนไลน์ หรือ E-Learning เป็นการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือ อินทราเน็ต (Intranet) ด้วยตัวเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียนประกอบด้วยข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่นๆ โดยผู้เรียน ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคนสามารถติดต่อปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้ เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนตามปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย เช่น E-mail, Web-board, Chat และ

Social Network การเรียนรู้แบบออนไลน์จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคน เรียนได้ทุกเวลาและทุกที่

อาจสรุปได้ว่า การเรียนการสอนออนไลน์ เป็นรูปแบบการเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเป็นสื่อกลาง ผู้สอนและผู้เรียนสามารถติดต่อกันได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่อันเป็นการให้โอกาสทุกคนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมตามความสนใจของตนเอง

หน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษา: การเสริมสร้างความพร้อม ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นแนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกระจายโอกาสในการได้รับการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ตามความสนใจได้อย่างอิสระในทุกสถานที่และทุกเวลา การเรียนออนไลน์จึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ แต่การเรียนออนไลน์จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้นจะต้องอาศัยความพร้อมจากทั้งสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองรวมถึงระบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของภาครัฐที่จะต้องดำเนินการภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การเรียนออนไลน์ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียน รัฐจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อม อันประกอบด้วย การจัดให้ผู้เรียนมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการเรียนออนไลน์ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ ความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียน และระบบการควบคุมดูแลคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

1. การจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้เรียน

การเรียนออนไลน์เป็นการเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้เรียนจะสามารถสื่อสารหรือเรียนรู้โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย เพื่อใช้สำหรับเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเข้าสู่ช่องทางการเรียนออนไลน์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประชาชนใช้ในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์แบบกระเป๋าหิ้ว แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน แต่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมใช้ในการเรียนออนไลน์มากที่สุด คือ คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์แบบกระเป๋าหิ้ว หรือแท็บเล็ต เนื่องจากคอมพิวเตอร์และแท็บเล็ตมีหน้าจอขนาดใหญ่ ทำให้สามารถแสดงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และยังสามารถใช้งานได้อย่างหลากหลายในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ การเรียนออนไลน์มักเกิดขึ้นในขณะที่ผู้เรียนอยู่ในที่อยู่อาศัยของตน การสนับสนุนให้ประชาชนในครัวเรือนที่มีผู้อยู่อาศัยเป็นนักเรียนมีคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตที่พร้อมใช้งานสำหรับเรียนออนไลน์ได้จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น

ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน พ.ศ. 2562 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีจำนวน 21,583,768 ครัวเรือน โดยแบ่งประเภทของครัวเรือนเป็น 2 ประเภท คือ ครัวเรือนส่วนบุคคล และครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทครัวเรือนคนงาน จากผลการสำรวจ พบว่า ครัวเรือนส่วนบุคคล มีจำนวน 21,579,179 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.98 ของครัวเรือนทั้งสิ้น ส่วนครัวเรือนกลุ่มบุคคล ประเภทครัวเรือนคนงาน มีจำนวน 4,589 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของครัวเรือนทั้งสิ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) รายงานผลการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับสถิติเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเกี่ยวกับจำนวนอุปกรณ์/ เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีในครัวเรือน จำแนกตามภาคและจังหวัด ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะในครัวเรือนจำนวน 2,574,270 เครื่อง คอมพิวเตอร์แบบกระเป๋าหิ้ว (Notebook) จำนวน 3,306,360 เครื่อง และแท็บเล็ต จำนวน 1,392,980 เครื่อง และสถิติจำนวนครัวเรือนที่มีอุปกรณ์/เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำแนกตามภาค

จังหวัด ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า จำนวนของครัวเรือนที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์มีจำนวน 4,482,046 ครัวเรือน ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีครัวเรือนที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 1,148,844 ครัวเรือน ภาคเหนือ มีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 732,016 ครัวเรือน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 791,494 ครัวเรือน และภาคใต้ จำนวน 468,641 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561)

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนที่มีคอมพิวเตอร์ใช้ในครัวเรือนยังมีจำนวนน้อย ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้น ไม่สามารถเข้าถึงการเรียนในรูปแบบออนไลน์ได้อย่างทั่วถึง และการที่ผู้เรียนจะต้องจัดหาคอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ตเพื่อใช้เรียนออนไลน์ด้วยตนเองได้ อาจเป็นก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้เรียนและผู้ปกครองมากเกินไปจนสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีฐานะยากจนหรือด้อยโอกาสหรือในกรณีที่ในครัวเรือนหนึ่งมีผู้ที่ต้องเรียนออนไลน์หลายคน หลายช่วงชั้นเรียน ผู้ปกครองก็ย่อมจะไม่สามารถจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อการใช้ในครัวเรือนได้

จากการศึกษาหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า มาตรา 58 ได้กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา กรณีที่ครอบครัว ชุมชนหรือหน่วยงานหรือสถาบันอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรต่างๆ และจะต้องมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายนั้นจะต้องเป็นไปตามความเหมาะสมและจำเป็น ซึ่งในทางปฏิบัติ พบว่า ความพร้อมในด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้เรียนมีความเหลื่อมล้ำกันอย่างมาก โดยขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจของผู้เรียนและศักยภาพด้านงบประมาณของสถานศึกษาเป็นสำคัญ หากผู้เรียนมีฐานะดีและมีความพร้อมที่จะจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้เอง ก็ย่อมจะมีความพร้อมที่จะเรียนออนไลน์สูงกว่าผู้ที่มีฐานะยากจนและไม่มีรายได้เพียงพอที่จะจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นได้ ในส่วนของสถานศึกษาที่มีรายได้เพียงพอ ไม่ว่าจะด้วยการได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐ หรือการบริจาค

ผ่านช่องทางต่างๆ ทำให้สถานศึกษามีความสามารถในการจัดซื้ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่แก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่ขาดแคลนได้อย่างทั่วถึง ซึ่งก็จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้ แต่หากเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งได้รับงบประมาณจากภาครัฐอย่างจำกัดประกอบกับการขาดงบประมาณสนับสนุนจากผู้บริจาคก็จะทำให้ไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่แก่นักเรียนได้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรเอกชน และสถาบันทางสังคมอื่นในแต่ละพื้นที่ที่มีความพร้อมในการสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณ เพื่อใช้จัดการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยในภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปัจจุบันย่อมส่งผลให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรเหล่านี้ลดน้อยลง อันเป็นการผลักภาระค่าใช้จ่ายให้กลับไปอยู่ที่สถานศึกษาและผู้เรียน

หน่วยงานภาครัฐจึงต้องจัดให้การระดมทุนเพื่อจัดการศึกษาทั้งในด้านทรัพยากรและเงินทุนจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยต้องสำรวจและประเมินความต้องการอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่จำเป็นสำหรับการเรียนออนไลน์ของนักเรียนให้เหมาะสมต่อเงื่อนไขและบริบทต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งสำรวจความพร้อมและศักยภาพในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง บุคคลทั่วไป ชุมชน องค์กรภาคเอกชน ที่มีความประสงค์จะให้การสนับสนุนทรัพยากรแก่ผู้เรียน เพื่อที่รัฐจะได้จัดสรรและกระจายงบประมาณ เพื่อการจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนอุปกรณ์ ประกอบกับการพิจารณากำหนดมาตรการส่งเสริมและจูงใจให้ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรและเงินทุน เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการเรียนออนไลน์

นอกจากนี้ รัฐยังควรดำเนินมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีมีการผลิตและพัฒนาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการเรียนออนไลน์ ซึ่งมีราคาที่เหมาะสมในระดับที่สถานศึกษาและผู้ปกครองสามารถซื้อหาได้ ทั้งนี้เป็นไปโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น

โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตจัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

2. การจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญต่อมาที่จะต้องพิจารณา คือ การมีระบบอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562 พบว่า ในปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 47.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 71.5 ของประชากรในประเทศไทยที่มีจำนวน 66.4 ล้านคน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2556 ที่มีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพียง 26.1 ล้านคน (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนารัฐกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นผลจากการที่ภาครัฐ ได้ดำเนินโครงการเน็ตประชารัฐซึ่งเป็นโครงการตามนโยบายประเทศไทย 4.0 ทำให้มีการวางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น

หากพิจารณาถึงการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในครัวเรือนปรากฏว่า จากการสำรวจจำนวนครัวเรือนที่มีอุปกรณ์/ เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารจำแนกตามภาค จังหวัด ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า ทั่วประเทศมีจำนวนครัวเรือนที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต 14,502,549 ครัวเรือน โดยการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 2,299,235 ครัวเรือน เมื่อจำแนกตามแต่ละภูมิภาคพบว่า ภูมิภาคที่มีจำนวนครัวเรือนที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด ได้แก่ ภาคกลาง มีจำนวน 4,814,032 ครัวเรือน รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3,226,396 ภาคเหนือ จำนวน 4,814,032 ครัวเรือน และภาคใต้มีจำนวนครัวเรือนที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต 1,896,936 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561)

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่ารัฐในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 63 พบว่า รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดสรรคลื่นความถี่และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคมและการสื่อสารในรูปแบบอื่นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น แต่ผลการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตจำแนกตามภาคและเขตการปกครองทั่วราชอาณาจักร พบว่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ปรากฏว่า ในเขตเทศบาลมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จำนวน 19,916,441 คน ส่วนนอกเขตเทศบาลมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จำนวน 18,623,236 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชนยังกระจุกตัวอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพของระบบอินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ แม้ว่าสถิติการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นจะสะท้อนถึงโอกาสในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนออนไลน์ก็ตาม แต่การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อจัดการเรียนออนไลน์นั้น ต้องเป็นเครือข่ายสัญญาณที่มีคุณภาพสูงสามารถเชื่อมต่อเว็บไซต์ต่างๆ รวมทั้งสามารถประมวลผลได้อย่างรวดเร็ว ผลการสำรวจปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ. 2562 ปรากฏว่า ปัญหาที่ประชาชนพบบ่อยที่สุด คือ ปัญหาปริมาณโฆษณาออนไลน์รบกวน รองลงมา คือ ความล่าช้าในการเชื่อมต่อ/ใช้งานอินเทอร์เน็ต ปัญหาความไม่มั่นใจว่าข้อมูลที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ตจะเชื่อถือได้ การให้บริการอินเทอร์เน็ตไม่ทั่วถึง การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตยากหรือหลุดบ่อย (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้รัฐจะได้จัดให้มีการกระจายโครงสร้างพื้นฐานลงไปในระดับชุมชนมากขึ้น ด้วยการทำให้ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ สามารถเข้าถึงและเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ แต่ก็ยังคงต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะกระทบโดยตรงต่อการเรียนออนไลน์ของนักเรียน

หน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการจึงจะต้องจัดให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงบริบทของการใช้

งานของผู้เรียนประกอบ แม้ว่าปัจจุบันจะมีโครงการเน็ตประชารัฐที่ช่วยกระจายระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมในพื้นที่ต่างๆ แล้ว แต่มีการอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับการใช้ในการเรียนออนไลน์นั้น มีรายละเอียดที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพิจารณาและวางแผน เพื่อประโยชน์ในการใช้งานอย่างครอบคลุม เช่น คุณภาพของสัญญาณอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล หรือกรณีในพื้นที่หนึ่งๆ มีผู้เรียนที่ต้องใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อการเรียนออนไลน์จำนวนมาก ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการใช้งานการเชื่อมต่อ รวมถึงการจัดรูปแบบการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่มีเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียน เช่น การเชื่อมต่อแบบใช้สาย และการเชื่อมต่อแบบไร้สาย เป็นต้น

3. การสร้างความตระหนักถึงการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม

รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562 (Thailand Internet User Behavior 2019) เกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยต่อวัน จำแนกตามสถานภาพการทำงาน พบว่า นักเรียนและนักศึกษาเป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันมากที่สุด คือ 10 ชั่วโมง 50 นาที ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ตในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจตามช่วงวัยและยังเป็นช่วงวัยที่เติบโตมา พร้อมกับเทคโนโลยีทำให้มีความคล่องตัวในการใช้เทคโนโลยีและเลือกทำสิ่งต่างๆ ผ่านทางออนไลน์ (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562)

จากรายงานผลการสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนไทยใช้เวลาใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลานานเกินไปซึ่งส่งผลเสียต่อผู้เรียน โดยจากผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน พบว่า การเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมดิจิทัลทำให้เยาวชนใช้เวลาใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมของเยาวชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปและอาจก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวทั้งต่อร่างกาย เช่น ก่อให้เกิดอาการปวดหลัง ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ด้านจิตใจ เช่น การมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง หมกมุ่น ไม่สามารถแยกแยะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและจินตนาการ และด้านสังคม

เช่น การลดการมีปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและความขัดแย้งในครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามาดูแลช่วยเหลือป้องกันเด็กและเยาวชน จากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเล่นอินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน (ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์, 2557) นอกจากนี้ การปล่อยให้เด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลานาน โดยไม่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่ไม่เหมาะสม และก่อให้เกิดอันตราย เช่น การเข้าใช้งานในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม การใช้ช่องทางสื่อสารสังคมออนไลน์ติดต่อกับคนแปลกหน้า การแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง เป็นต้น

นอกจากนี้ รายงานการสำรวจฉบับเดียวกันก็ได้แสดงลำดับของกิจกรรมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมมากที่สุด คือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) รองลงมา คือ การดูหนังและฟังเพลงออนไลน์ การค้นหาข้อมูล การรับส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และการชำระเงินออนไลน์ สะท้อนได้ว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562) ผลการสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงโอกาส และเมื่อประกอบกับข้อมูลผลการสำรวจที่พบว่า เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดจึงอาจสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาหรือการเรียนออนไลน์โดยตรงน้อยมาก การใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชน มักจะเป็นไปเพื่อสืบค้นข้อมูลและความรู้ประกอบการเรียนในชั้นเรียน หรือเพื่อทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอนเท่านั้น รัฐจึงมีหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้ตามมาตรา 66 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งผ่านทางการเรียนออนไลน์ รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆ อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งการจัดให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย เช่น การรู้จักการแยกแยะคัดกรอง และตรวจสอบข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการ ทั้งในเชิงการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงโอกาสที่จะได้ประโยชน์ โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมากกว่า

ใช้เพื่อความบันเทิง โดยต้องมีทักษะจำเป็นเพื่อใช้สืบค้นและแสวงหาข้อมูล องค์ความรู้ แหล่งการเรียนรู้ โอกาสในการพัฒนาตนเอง รวมถึงการสร้างงานสร้างอาชีพ ควบคู่กับการดำเนินการในเชิงการป้องกันและควบคุมเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการให้เทคโนโลยีในทางที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และในส่วนของ ผู้ปกครองและสถานศึกษาจะต้องมีส่วนสำคัญในการควบคุมดูแลและสร้าง สภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาหาความรู้และใช้ประโยชน์จาก อินเทอร์เน็ตในทางสร้างสรรค์ เช่น การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า ข้อมูลหรือความรู้เพิ่ม การสร้างสรรค์และนำเสนอองค์ความรู้ในแง่มุมที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม เป็นต้น

4. การจัดให้มีระบบการควบคุมดูแลโดยครูผู้สอน

การเรียนออนไลน์เป็นระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านทางสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ โดยที่ผู้สอนจะติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนผ่าน กระบวนการเรียนผ่านเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้อย่างมีอิสระ ไม่ถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ ของสถานศึกษาหรือ ครูผู้สอนอย่างเคร่งครัด ดังเช่นการเรียนในชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เรียนต้องทำ กิจกรรมต่างๆ เพียงลำพัง โดยขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูผู้สอนโดยตรง อาจส่งผล ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้น ไม่มีระเบียบวินัยและเกิด ความเครียด การนำระบบการเรียนออนไลน์มาใช้ โดยปราศจากระบบการติดตามดูแล ผู้เรียนจึงอาจส่งผลเสียต่อคุณภาพของการศึกษาได้

มาตรา 67 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้รัฐ จะต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้ เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ดังนั้น รัฐจึงต้องให้มี ระบบการติดตามและควบคุมดูแลนักเรียน โดยครูผู้สอนอันประกอบด้วย การ ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์

โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบความรู้ ควบคู่ไปในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute) ได้เสนอแนะประเด็นที่หน่วยงานที่รับผิดชอบควรนำมาใช้ออกแบบอนาคตของการศึกษาไทย โดยการให้ความสำคัญกับสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มากกว่าเงื่อนไขที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบาย แนวคิดหรือผลประโยชน์บางอย่างที่ไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างครูและนักเรียน มากกว่าจำนวนชั่วโมงที่นักเรียนอยู่ในห้องเรียนหรือเรียนผ่านสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจของนักเรียน ชุมชน และบริบทที่นักเรียนอยู่ มากกว่าการเรียนรู้อิงตามมาตรฐานแบบเดียวกันทั่วประเทศ การประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (Formative Assessment) จากชิ้นงานและพฤติกรรมของนักเรียน มากกว่าการประเมินเพื่อการตัดสิน (Summative Assessment) เพื่อนำไปใช้ให้คุณให้โทษแก่โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563)

อาจกล่าวได้ว่า รัฐจะต้องจัดให้มีระบบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการใช้เทคโนโลยีที่นำไปใช้เพื่อควบคุมดูแลผู้เรียน ซึ่งการติดตามและควบคุมนักเรียนในการเรียนออนไลน์นั้น จะต้องสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย และเหมาะสมต่อบริบทของการเรียนการสอนออนไลน์ และปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้เรียน และไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด ในการควบคุมคุณภาพการศึกษาในรายวิชา ผู้สอนจะต้องกำหนดสาระสำคัญของเนื้อหาของรายวิชาหลักเกณฑ์ในการวัดประเมินผลการเรียนของผู้เรียนอย่างชัดเจน และกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนออนไลน์ โดยจัดให้มีการบูรณาการเนื้อหาความรู้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคม สภาพแวดล้อมของชุมชน ผ่านกิจกรรมที่น่าสนใจอย่างได้สัดส่วน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เอาไว้อย่างครบถ้วน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การที่หน่วยงานรัฐกำหนดให้สถานศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนให้รูปแบบออนไลน์ ในขณะที่ผู้เรียนยังขาดความพร้อม จะทำให้ช่องว่างแห่งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศมีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เราไม่อาจปฏิเสธที่จะนำรูปแบบการเรียนแบบออนไลน์มาใช้ในประเทศไทยได้ เพียงแต่การที่จะนำรูปแบบการเรียนแบบออนไลน์มาใช้ เพื่อจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมกันนั้น จำต้องอาศัยความพร้อมในหลายด้าน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการดำเนินการให้ทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม รัฐจึงจะต้องเร่งดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนออนไลน์ โดยเริ่มต้นที่การจัดให้ผู้เรียนมีปัจจัยพื้นฐานในการเรียนออนไลน์ที่มีคุณภาพและเพียงพอ อันได้แก่ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องข่ายระบบอินเทอร์เน็ต การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้อง รวมถึงการจัดให้มีระบบการควบคุมดูแลผู้เรียนอย่างเหมาะสม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

การเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนออนไลน์ให้แก่ผู้เรียนนั้น รัฐต้องมีบทบาทหลักในการจัดการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้องค์กรอื่นเข้ามามีส่วนร่วมอันเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน โดยรัฐจะต้องจัดให้มีการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น สำหรับใช้เพื่อการเรียนออนไลน์ให้แก่ผู้เรียน โดยเริ่มจากการสำรวจความพร้อม ความต้องการ และศักยภาพในการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนผ่านช่องทางออนไลน์ โดยสถานศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนต้องมีส่วนร่วมสะท้อนความต้องการและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนออนไลน์ในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันการเสนอแนวทางแก้ไขหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนออนไลน์ภายใต้บริบทที่แตกต่างกันใน

แต่ละพื้นที่ อันจะทำให้รัฐสามารถทราบได้ว่าผู้เรียนในแต่ละพื้นที่มีความต้องการหรือขาดแคลนปัจจัยใด และรัฐจะได้กำหนดมาตรการเพื่อสนับสนุนหรือช่วยเหลือร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสมและก่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน การนำรูปแบบการเรียนออนไลน์มาใช้ในประเทศไทยอย่างสมบูรณ์และเป็นระบบ จึงต้องยังคงต้องอาศัยระยะเวลา เพื่อให้รัฐได้เตรียมความพร้อมให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและระบบการศึกษาไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ลิกขมาน. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจ โดยการใช้การสอนแบบ E-Learning. (รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).
- กองนโยบาย สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน พ.ศ. 2562 ทัวราชอาณาจักร. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขารายได้/เศรษฐกิจสังคมครัวเรือน/62/ Whole_full_report_62.pdf
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). เปิดตัวมา "เก๋ดังกล้วย" เด็กอนุบาลตอบข้อดีหลังครูปามบ้านมีเน็ตใหม่. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1845036>.
- ปัทมา นพรัตน์. (2548). E-Learning ทางเลือกใหม่ของการศึกษา. วารสารกรมวิทยาศาสตร์บริการ, 53(167), 15-16.
- โพสทูเดย์. (2563). เหลือมล้ำ...เรียนออนไลน์ 4.0 เด็กชนบทหลุดระบบการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/624245>.

- ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์.(2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน.
วารสารพยาบาลทหารบก, 15(2), 173.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2563). *New Normal ของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563.
จาก <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education>.
- สุดปฐพี เวียงสี. (2559). *ประเทศไทย 4.0 โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจใหม่*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563, จาก <http://www.sudpatapee.com/index.php/2014-08-15-15-18-27/item/176-4-0>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. *การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาสที่ 4)*.
- สำนักงานยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562 (Thailand Internet User Behavior 2019)*.
- อาณัติ รัตนธิรกุล. (2553). *สร้างระบบ e-learning ด้วย moodle ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.